

Matalan syntyvyyden taloudelliset vaikutukset

Tarmo Valkonen

Tutkimusneuvonantaja

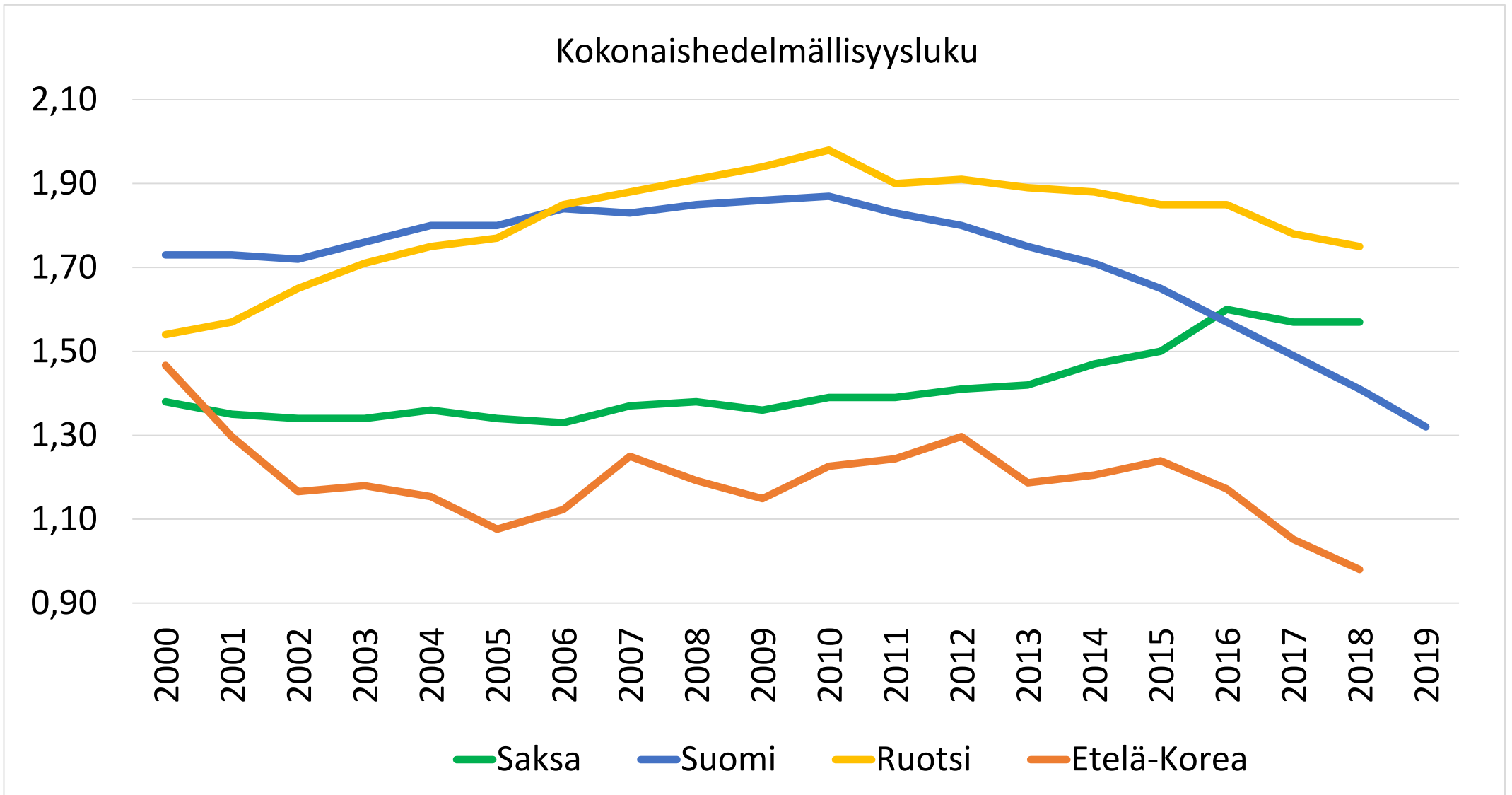
Etlä

Talousneuvosto 23.10.2019

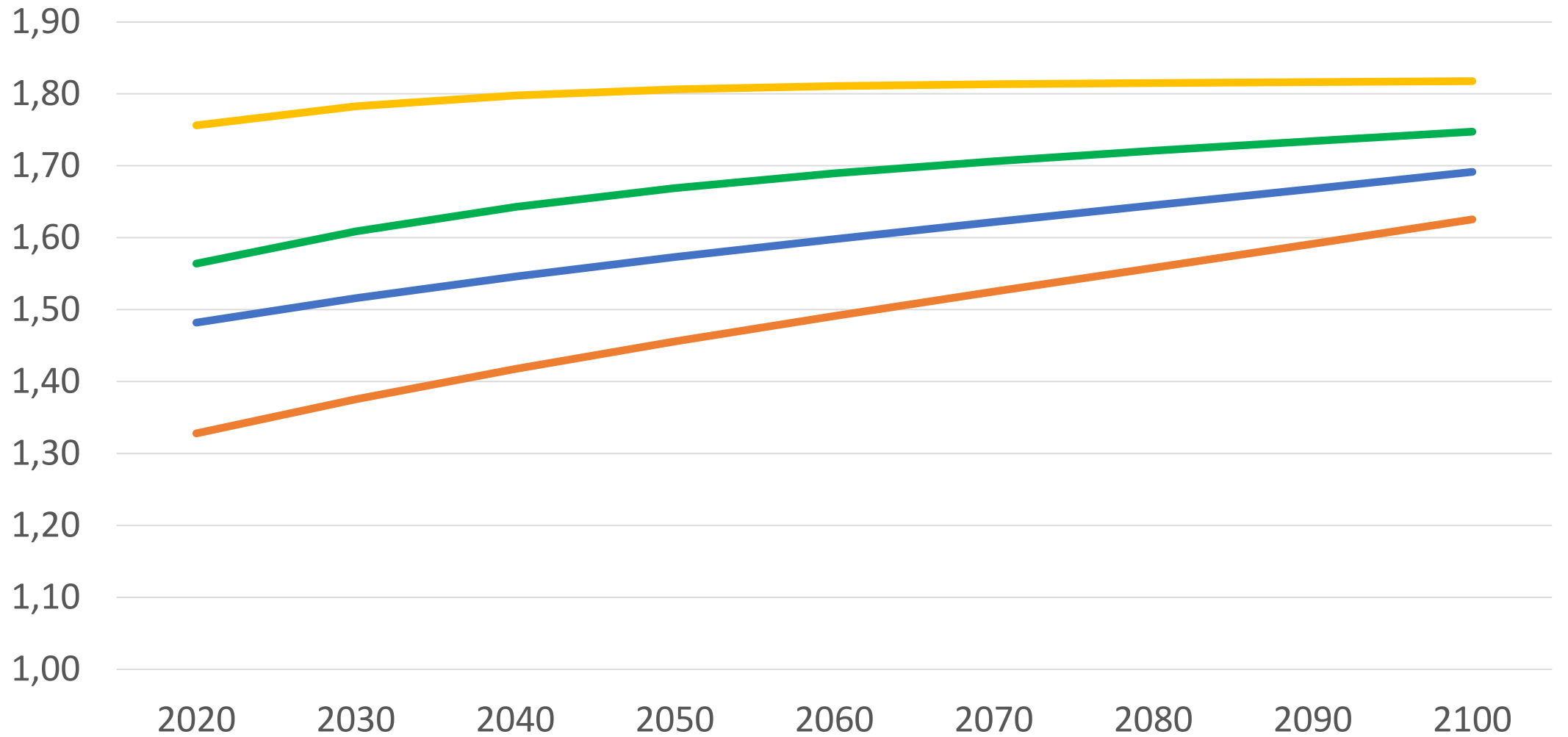
Esityksen sisältö

- Syntyvyyden kehitys ja ennustamisen vaikeus
- Matala syntyvyys: perhe, kansantalous ja julkinen talous
- Kestävyysvaje
- Johtopäätöksiä

Ei tiedetä miksi syntyvyys vaihtelee



... eikä osata ennustaa sitä

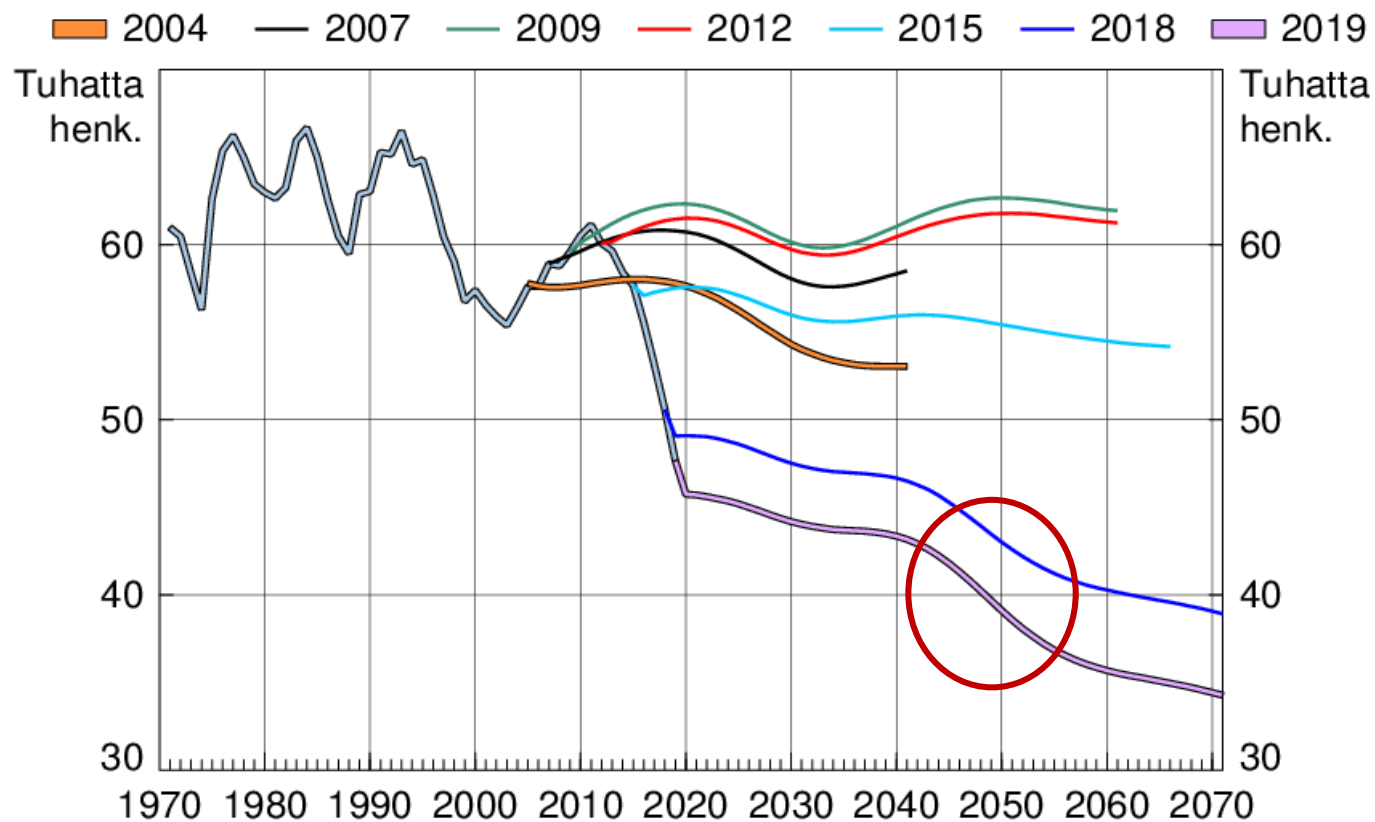


Eurostatin 2018 ennuste kokonaishedelmällisyydelle

— Saksa — Italia — Suomi — Ruotsi

Lapsia vuonna 2040 tekevät ovat jo syntyneet

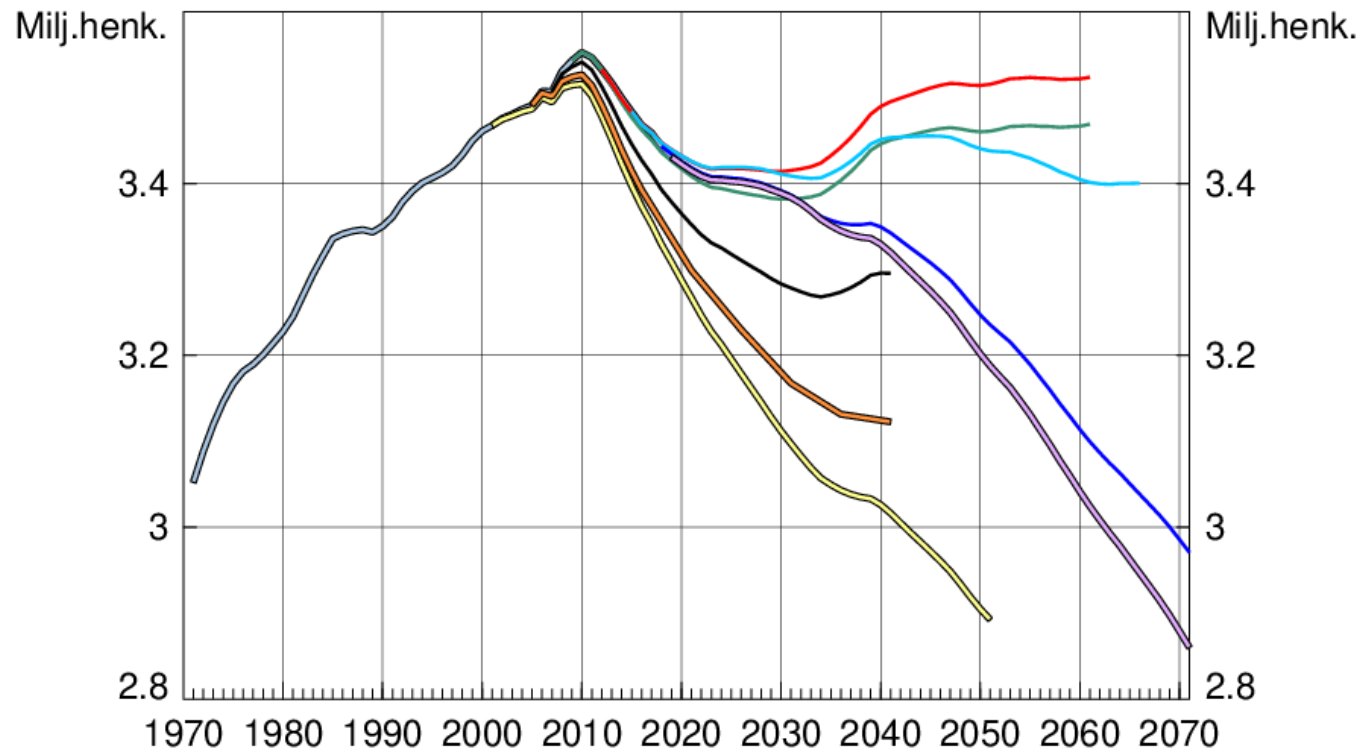
Alle 1-vuotiaat: Tilastokeskuksen ennusteet



Nyt syntyneet pienet ikäluokat työelämään 2040-luvulla

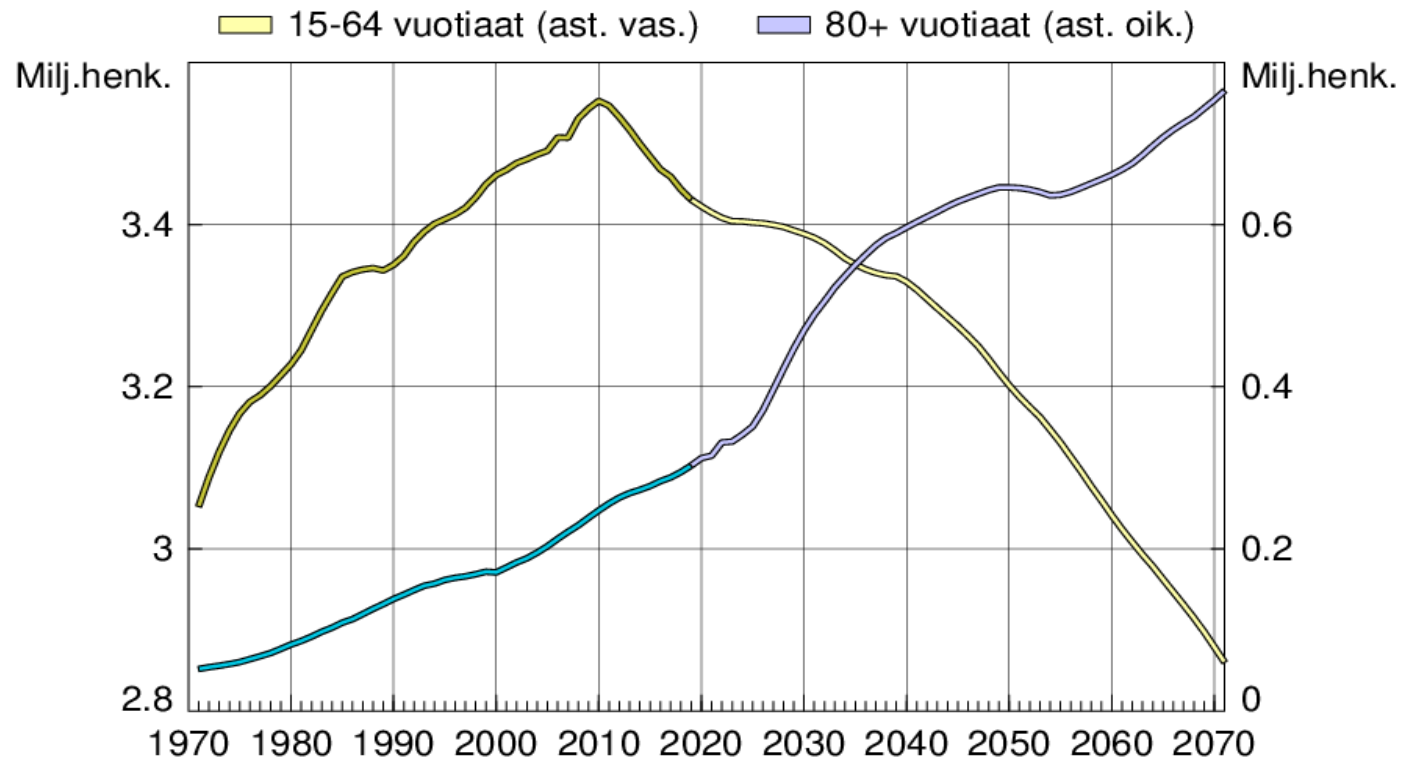
Työikäinen väestö: Tilastokeskuksen ennusteet

■ 2002
 ■ 2004
 — 2007
 — 2009
 — 2012
 — 2015
 — 2018
 — 2019



Vanhuspalvelujen työntekijäongelma

Työikäinen ja 80+ väestö, TK ennuste 2019



80+ laitoshoidon
26 000 työntekijää
lisää 2040 mennessä,
jos ...

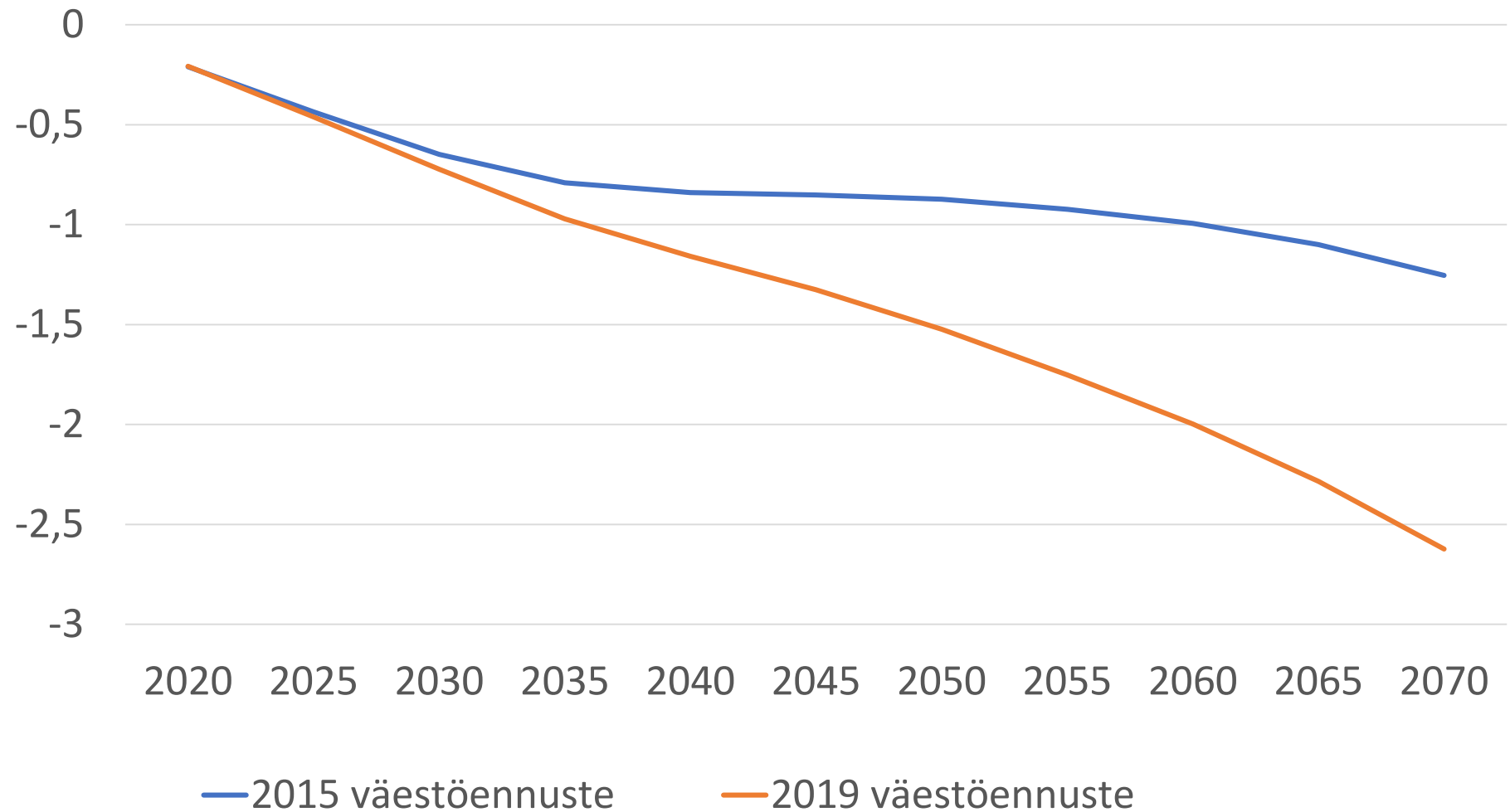
Miten pysyvä kokonaishedelmällisyyden lasku vaikuttaa talouteen?

- Ensimmäiset 20 vuotta
 - Perhe: aikaa ja rahaa vapautuu muihin tarkoituksiin
 - Kansantalous: kulutusrakenne muuttuu, työvoimaa enemmän
 - Julkinen talous: sote-, päivähoito- ja koulutusmenot vähenevät
- Sen jälkeen
 - Perhe: lapsia syntyy edelleen vähän
 - Kansantalous: yritysten sopeuduttava pienempään kotimaiseen kysyntään ja työvoimaan. Jatkuva skaalautuminen pienemmäksi kotimarkkinoilla, laajeneminen ulkomailla, automatisaatio.
 - Julkinen talous: maksu- ja verotulot vähenevät enemmän kuin menot, kestävyysvaje, palvelut vanhuspainotteisiksi, työvoimaongelmia, infraa ”liikaa” ja väärissä paikoissa
- Sukupolvien välinen tasa-arvo heikkenee hyvinvointivaltiossa

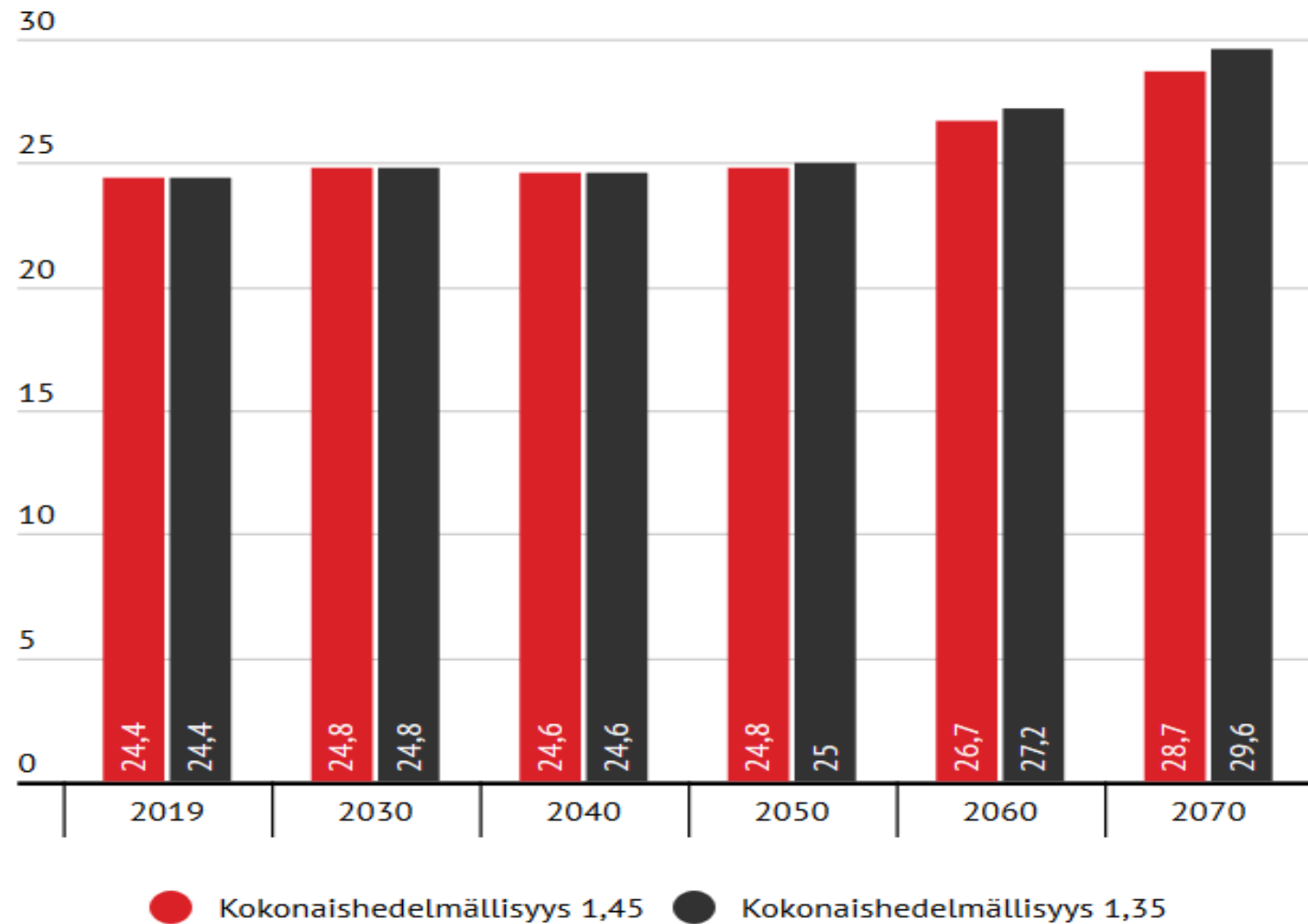
Kansantalouden investointiasteen yhteys väestökehitykseen

investoinnit/bkt, väestökehityksestä johtuva kumulatiivinen muutos

Prosentti-
yksikköä



Tyel-maksuun mittava nousupaine



Syntyvyys ja kestävyysvaje

- Kun (pysyvästi) matala syntyvyys ensin kohentaa julkista taloutta ja myöhemmin heikentää sitä (pysyvästi), kestävyyslaskelman aikahorisontti vaikuttaa olennaisesti vajeen suuruuteen
- Etlan arvio ikääntymisestä johtuvalle kestävyysvajeelle eri laskentahorisonteilla ja väestöennusteilla:

väestö	Kok. hed.	50 vuotta	100 vuotta
2015	1,70	1,5	2,1
2018	1,45	1,7	2,8
2019	1,35	1,6	3,0
2019 (hoiva VM)	1,35	2,2	4,0

Terveys ja toimintakyky ja kestävyysvaje

- Myöhäisen iän terveys- ja hoivakustannukset voidaan jakaa ikään liittyviin ja kuolemanläheisyyteen liittyviin
- Elinikien pidentyessä kuoleman läheisyyden kustannukset lykkääntyvät. Etlan kestävyysvaje ottaa tämän huomioon
- VM käyttää komission oletusta, jossa puolet lisävuosista on terveitä ja toimintakykyisiä
- Kestävyysvaje on VM:n tavalla laskettuna 0,6 – 1 %-yksikköä (1,4 - 2,3 mrd. €) suurempi

Entä jos syntyvyyden lasku on väliaikainen?

Esimerkki: matala syntyvyys kestää 20 vuotta ja palautuu sen jälkeen ennalleen

- Ensimmäiset 20 vuotta vaikutukset samanlaiset kuin pysyvässä muutoksessa
- *Seuraavat 60 vuotta työvoima on pienempi*
- Kun pienet ikäluokat tulevat eläkeikään, eläkemeno/palkkasumma pienenee ja kun lisääntyneen palvelutarpeen vuodet koittavat, julkinen työvoima ja palvelumenot vähenevät
- Pienten ikäluokkien kuoltua kokonaan noin 120 vuoden päästä ollaan palattu alkutilanteeseen

Johtopäätöksiä

- Väestöennusteisiin luotetaan yleensä liikaa, mutta jo toteutuneella syntyvyydellä on kauaskantoiset seuraukset tulevaan työvoiman määrään
- Julkiseen talouteen on syntymässä 20 vuoden aikahorisontilla säästöjä. Niillä pitäisi kasvattaa nettovarallisuutta, jotta sen jälkeen tuleva verojen korotuspaine jäisi pienemmäksi
- Syntyvyyteen on vaikea vaikuttaa. Kotoutuksen kustannukset on hyväksyttävä pysyvänä menona samalla tavoin kuin perhepolitiikan kustannukset.



Kiitos!